

ר' אלעד ידידיה פרידמן

בין המצרים – שבע דנחמתא, היתשסייג

שירת-שבת-ירושלים

ילד קטן הייתי, מילדי ירושלים. זכיתי, והיו הורתי ולידתי אל תוך החומות; בירושלים העתיקה גודלתי ורוביתי, בה למדתי להלך, על אדמתה נפלתי וגם קמתי, וברחובותיה שיחקתי עם חברי שחוק-של-ילדות. בחיקה הביאוני הורי אל בית-התלמוד, עם שאר תינוקות של-בית-רבן, ילדי ירושלים, בני אברכים ו"אברכיות" צעירים, בניה-בוניה של העיר העתיקה, המתחדשת והולכת.

כבנים לאברכי הישיבה, היתה היא, כמובן, המרכז הרוחני של חיינו. יחד עם אבותינו, על ידיהם או על כתפיהם, היינו שותפים לנדודיה, מהסתופפותה ב"בתי מחסה" ו"החנויות", עד היווסדה והתייצבה במקום קביעותה שאל מול הר הבית וכותלו המערבי, בבניין הצומח ומתנשא קומה על-גבי קומה. שם באנו להתפלל בשבתות ובמועדים, לספוג את אוויר הקודש של בית המדרש. עם בחורי הישיבה ואברכיה היינו מרקדים אל הכותל, על ברכיהם ישבנו בסעודות חג ושבת, וממקומנו – הרגשנו שותפים בלתי נפרדים מעצם ההווה הישיבתית החיה והפורחת.

גם בהתגדלותנו והתבגרותנו לא פסקה התקשרותנו אל אותו אוהל-מועד. ממקומות לימודינו היינו עולים אל הישיבה לרגל, בפעמי מעגלי השנה, לחוות באווירתה המיוחדת את קדושת הימים הנוראים, את רוממות החג ושמחת הפורים; אצלה שבנו ונזעקנו בעת צרה ומלחמת-תפילה, כמו בשעת שמחה-משפחתית של מי מבני המשפחה הרחבה והנפלאה כל כך. תחת כנפי רבניה התכנסנו, שותים בצמא את דבריהם, מרחיבים לב, מרימים מבט, וצועדים אל אופקים חדשים; את מנגינותיה היינו משוררים בכל פזורינו, את תפארתה מיללו שפתינו אצל כל מי שהיה נכון לשמוע, ותמיד לעברה היו עיינו נשואות.

וברקע, ליוותה את דרכנו אגדה ישנה-חדשה. אגדה על בת-מלך אצולת-מרום, ירושלים-של-מעלה קורא לה, שהיתה עטרת תפארת ביד אדוניה, עמוסה בבניה, מלאת תורה ונבואה, מקודשת כהונה ולויה, ושכינת א-לקיה בקרבה. וברכות הימים, בחטאיה ועוונות עמה, נשתה כבודה, ונפלה ממעלתה, ואיבדה עטרתה... וסיפרה האגדה על מלך צעיר, רב וראש ישיבה,

שלבנו נשאו לבנותה כבתחילה; אזר עוזו וחגר אמונתו, וקם והתנשא לחדשה ולקוממה, לקדשה ולרוממה, להשיב תורתה ועבודתה על כנה, ולהחזיר עטרה ליושנה.

ואגדה זו התגננה בלבנו, כמו כל רעיון עמוק וגדול, שלבבם של ילדים ונערים צעירים עוז אינו תופסו כצורתו הנכונה, ואינו מעמידו על קנה המידה האמיתי שלו. במצעדנו ברחובות הרובע ובמדרגות הכותל, נשאתי את מבטי המוקסם אל הרב העומד בראש טור בחוריו. הנה הוא מזמר ומנצח כמלך בגדוד: "שאלו שלום ירושלים, ישליו אוהבין, יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך", ואני - עיני בורקות ומייחלות. ברקדנו ברחבת הכותל "ישמחו במלכותך" דימיתי כי הנה כבר שלמה השמחה, וכל עם ישראל יוצא במחול ופוצח בשירה חדשה. וכשעלינו אל הבית הגדול והקדוש, וכרינו אזינו לשמוע קולות א-לקים - אמרתי בלבי כי אך הבית הזה בית-מקדש-מעט הוא, בקרבו תשיב השכינה דירתה, וממנו תצא אורה לעולם. והיו עיני ולבי אל הבית הזה כל הימים...

ככל שגדלתי ובגרתי, קיבל החזון אופי יותר ויותר מציאותי. אמנם זהו וברקו כהה מעט, כנפי הדמיון הלכו וקצרו, ולא נתנו לו להשאר נשמתי וערטילאי; אבל דווקא באופן זה הוא הלך וקרם לכוש עור וגידים, נופחו בו חיים חדשים, התברר והתיישב, וכך הפך - יותר מתמיד - להיות קיומי וממשי.

כך בתהליך של שנים ארוכות, הלך החלום והיה למציאות. למדתי והשכלתי, כי חידוש עטרה אינו עניין של מה בכך. כי גאולתה של ירושלים אינה מתפתחת מתוך התרגשות והתפעמות-הלכות לבד, כי אם ממסירות-נפש תמידית של עשייה שוטפת, של עבודת תלמוד ויגיעת חינוך, של השקעת מטבעות קדומים בתוך מסגרות של דור חדש, והנחלת ערכי-נצח אל תוך תוכם של חיים עכשוויים; בירור מושגים גבוהים ותורות שמיימיות, הרחבת אופקים והעצמת שאיפות, בד בכד עם התמודדות בנסיונות כל דור ומלחמותיו, ועד עמידה יום-יומית על משמרם ועל משטרם של ארחות חיים וסדרים מתוקנים.

דור הלך ודור בא, ונתקיים בתלמידי הבית הזה "לכו בנים שמעו לי...". נתפזרו ברחבי ארצנו הקדושה, למדו ולימדו, בנו בתים, והקימו מקומות תורה חדשים. וכולם המשיכו להרחיב ולגדל את אותה המגמה הגדולה, והרי הם עצמם משמשים בקודש כאבני השלמתה של אותה האגדה.

וככל שגדלתי ובגרתי, וככל שלמדתי והשכלתי – לא חסרתי מתורת רבותי. רק הלכה ונתבררה לי זכותנו הגדולה; עצמה בעיני גדולתו המיוחדת של הבית הזה, תפארתו ואמיתותו; והלכה וגברה אצלי אהבתי והערצתי לעומדים בראשו, שידעו להתוות את דרכו הנאמנה בהנהגה כה נפלאה ורוממה.

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. ואחת היא ברכתי, לבית הגדול ולרבותיו הדגולים: זכור ה' לדוד את כל עוונותו, אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב... עד אמצא מקום לה'... קומה ה' למנוחתך, אתה וארון עוזך. כהניך ילבשו צדק וחסידך ירננו... נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה... – אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו, יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך... וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך, וראה בנים לבניך שלוי על ישראל.

א.

אם אשכחך ירושלים, אמי הורתי / אם לא אזכרך ואזכירך את בנייך,
אלה אזכרה משחר ילדותי / ראשוני-פעמי בסמטאות אבנייך,
כי אעבור בסך, עם כניסת שבתך / אדדם בין ברכי תלמידי חכמייך,
צועדים בקול רינה, אלי שריד ביתך / במעלות רבי-הודה חסידך ישמעו שירייך.
ורבם בראשם, כמלך-הדר בגדודיו / יקום להשיב עטרה בראש חרבותייך
ינעים קול, ויקרא באזני פקודיו / "שאלו שלוי ירושלים, ישליו אוהבייך";
ואני בתומי אלך, שומר רגלי חסידיו / שמחתי באומרים לי, כי נלך עד בית א-להייך...

כך נרקע פסיעותינו כמצעד צבאי / כחיילות בית-דוד אזורי-עוז נערייך
ברגש כמיהת מקדשי שביעי / לקראת כלה כלולת אהבת נעוריך,
אף אני אפזז עלי רצפת רחבתך / כי נכספה נפשי לחצרות א-לקייך
תוך עם מדושי אמוני תקוותך / סובבי-ציון, מקיפי מעגלי מחכייך...

ב.

שוב נשאנו לבנו למעלה למעלה / כתף אל כתף חברים
אלי עיר עליונה שחוכרה-לה / אל-מול הר-מרום-הרים
ששם עלו, ושמה ישבו, שמה קמנו ועלינו / כוספים כבראשונה
וסוכת-שלום פרסה כנפיה על ירושלים ועלינו / על מקראיה ועל מכונה

שם אוה לו הרב מכון לשבתו / ונדר עד ימצא מקום, אם יבוא אל ביתו
כי לא בא עד-עתה כבתחילה / אל המנוחה ואל הנחלה
כי לא בעליית ההר שלמה גאולה / ולא ביציאת השדה לקראת כלה
לא כאברהם שקראו הר, וראשו בשמים / ולא כיצחק שקראו שדה, כארץ הדום רגליים

כי אם משכנות יעקב, חובר ארץ ושמים / שקראו בית א-לקים, זה הוא שער השמים;
להתכנס בין חומותיך / ולהתבונן אחר כתלך
לבנות תוך חרבותיך / ולהבנות עיר על תילך
לחדש בעיר-עתיקה ברית-נעורים ישנה / ולהשיב עטרה - דווקא ליושנה.

ונאספו שמה העדרים, ורבים יושב אל משענתו
מקדש השבת להזכירו בכניסתו,
יחצוב להבות בקולו, ויבנה בשמים מעלותיו
שפת אמת שפתו, ונעלמות ארחותיו,
וכוסו מזוג ומתוקן לפניו / כוס יפה ומלא על גדותיו
יין-ישן שנוחה בו דעת זקניו / וטעם מקורו משומר בענביו.

ג.

וביום השבת ישכים הרב, לעמוד על משמרתו / לשמור תמידים כסדרם, ומוספים כהלכתם
לכל יצא איש ממקומו, ואל יעבור שעתו / כי עבודת ה' משמרם, בתורתם ותפלתם
גם לקטנות כל יבוא, ויתן את דעתו / על לבושם ואכילתם, כהליכותם והשקפותם.

ובהנהגתו, כולו אומר כבוד-מלכות,
תפארת-בחורים כחו / והדר-זקנים שיבתו
הוד-קדומים שיחו / וחית-נצח ירושלימ'יתו.
צלול-דעת ובהיר-רעיון
שנון-להט במכתב-הגיון.
בעוז מלך משפט אהב, ארי מתנשא לתלמידיו
וכענוות-קנה יכוף בחן, אצל רבותיהם-חביריו.

רחבה ידיעתו ועמקה חכמתו / תורתו שבכתב ושעל פיו ושפתיו
ויהי צופה ומגדל הליכות-ביתו / להחכים מכל אשר היו לפניו
כי הרב, כזקני דור-דעה, ראה בתים ראשונים בעיניו
אף קדמוניות התבונן, ושאל לימים אשר היו לפניו,
מסוד חכמים ונבונים / תורת בעלי-מחשבה וגנזי מרומים
ומלמד דעת מבינים / בחינוך בעלי-מוסר יראים ושלמים
השיב לב בנים על אבות, וראה גם בנים לבניו
כך קרבם לפני הר סיני, והקפיץ הר מוריה על גביו.

יתייצב על מכונו, לשוח עם קונו,
פנת-יקרת מחמדו, שם כיוון מעמדו,
שם ירקע רגלו וימחא, ויכה באצבע צרידה / יזקוף ראש וישא ידו אל שמים
ושירי-עוזו ישמעו בעירו, בקהל עם ועדה / גם באנק-חרש יזלו פלגי מים,
ובעד חלון צר עפעפיו יישיר / להביט השגחת מצץ מחרכים

ויגביר בכיה שלובת מזמור-שיר / לבונה עיר גלויה, שחוכרה-לה יקם.
 מלך ביפיו עיניו תחזינה ירושלים / וציפיתו תכוון נכחו מבטה
 והיו שם עיניו ולבו יתנחם בכפליים / רואה בישועתה, וצופה לגאולתה...

ד.

ולעת נשלמת מנוחת השבת / ורעווא דרעוין ימלא קדושתה
 שמש-מרום בראשי בן ובת / משיקה עליהם זהרי עטרתה,
 אז יסבו אל שלחנות ארוכים / כל בני הישיבה במנוחת אהבה
 ר"מים ותלמידיהם, פירות ברוכים / זוגות אברכיים וילדי דור הבא,
 עטרותיהם בראשם, אצילי מלוכה / יבהיקו פניהם כחמה ולבנה
 בסעודה שחכמים שרויים בתוכה / יושבים ונהנים מזיו השכינה.
 ושם ילמדם גאון-דיבורים / כי הנה בא זמן של שתיקה
 של קשב אל הקול שמעבר לדברים / אל רגשת מנגינתם העתיקה,
 הפותחת שערים, בוקעת וממלאת חללים / ויורדת חדרי לב וכליות
 מכשרת ומחזקת, מרוממת וסומכת נופלים / מיישבת סתירות ותהיות,
 ומכינה כל לב בפרטיות עניינו / מכון להדר כבודו
 לבנות כל אחד מקום משכנו / מושרש במקדש יסודו.

אז יעצמו כולם מראות עיניהם / ויתעצמו בשירת נפשם
 ויונת אלם תהמה במשכיות מצפוניהם / לאחוז במקור שרשם,
 כי נכספה וגם כלתה / שיבתה למנוחתה / אך בבית ה שבתה / כל-מי מגמתם
 כמקבל מתן תג'אל / מחכים בכיין אריאל / לחזות בשועת ישראל / כל חמדת תקוותם;
 כהן-צדק לאורים / יעמוד ללקוט הגפרים / תרומת ה להרים / מפהו יבקשו תורתו,
 בקראת מלך מי זה הוא / זה א-ל ואנוהו / להושיע נא אני והוא / כמלאך משרת בעבודתו
 ורג'י כאשר עשה / בשירת סגולה כמוסה / ישוב ישא משא / מוסרו וחכמתו
 כמסורת אב-סור / פרצותיו יסור / ופתח שערי מזור / לבוא שומרי אמונתו,
 ויח עוד מלך הדר / תואר שמו מה נהדר / בקודש נאדר / יאריך ימים על ממלכתו,
 ויח הבית הזה / כנבואת אבי חזה / מזה וגם מזה / מכון לשבתו.
 כי עוד ישבו זקנים בשעריהם, ובחורים ישובו בנגינה
 א-ל ישיב לציון שכינתו, ותשוב עטרה ליושנה.

יגלי לך נהוריה ושופרא דקרתא

אור-חדש על ציון מהרה בהאי שעתא

אז יזמרון ליה בה על בתרייתא כקדמייתא

זמירות ירושלים בצפרא דשבתא.